

İLİMİZİN GÖRECELİ KONUMU

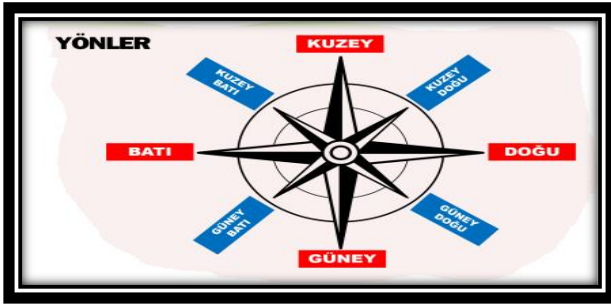
Göreceli Konum Nedir?

Bir yerin başka yerlere göre tarif edilmesine **göreceli konum** denir.

Göreceli konum belirtilirken **“yakınlık – uzaklık, yön, çevresindeki yerler, önemli yollar, doğal özellikler, tarihi ve turistik yerler”** gibi unsurlar kullanılır.

Günlük hayatımızda farkında olmadan göreceli konumu kullanırız. Adres soran birine adres ile ilgili yön, mesafe ve çevresindeki önemli binaları söyleyerek yardımcı olabiliriz.

Örneğin;
“Okulun karşısında vergi dairesi var.”

Göreceli Konum Nasıl Belirlenir?

Bir yerin göreceli konumunu belirtirken şu özellikler kullanılır:

- ✓ Yönler (kuzey, güney, doğu, batı)
- ✓ Yakın–uzak olma durumu
- ✓ Komşu şehir veya ilçeler
- ✓ Dağ, ova, göl, nehir gibi doğal özellikler
- ✓ Yollar, köprüler, geçitler, otoyollar
- ✓ Tarihi veya turistik yerler

Haritaları Kullanarak Göreceli Konum Belirleme

Haritalar şehirlerin konumunu anlamamızı kolaylaştırır.

- **Siyasi/Mülki İdare Haritası:** Şehirlerin sınırlarını ve komşularını gösterir.

- **Fiziki Harita:** Dağ, ova, göl, akarsu gibi doğal unsurları gösterir.

Bir ilin; komşu illere, yeryüzü şekillerine, su kaynaklarına, önemli ulaşım yollarına, yer altı ve üstü kaynaklarına, üretim ve tüketim bölgelerine, tarihî ve doğal mekânlarına bağlı olarak ortaya çıkan kendine has özelliklerinin tümü o ilin **göreceli** konumunu oluşturur.

GÖRECELİ KONUM İL ETKİNLİĞİ BEN HANGİ İLİM?

Adana'nın batısında, Antalya'nın doğusundayım. Sertavul Geçidi ile Orta Anadolu'ya bağlanırım. Akdenizliyim, severim güneşi. Kış gelip kapıyı çalsa da aralar, lakin açmam kapıyı. Uzun sahil şeridimde kurulu seralarım. Limanım ile dünya ticaretine açılırım.

MERSİN

Konya'dan sonra yüz ölçümü en büyük il benim. Tam sekiz komşum var. İki bin metreden yüksektir dağlarım. Ülkemin en büyük nehri topraklarımda doğar. Bir yanda tarihî köklerim, Divriği Ulu Camii ile yükselirim. Bir yanda kongrem var, cumhuriyete erişirim.

SİVAS

- Bir ayağım Orta Karadeniz, diğeri Doğu Karadeniz. Çevremde Samsun, Giresun, Sivas ve Tokat... Topraklarım çok dağlıktır.
- Canik ve Giresun Dağları çevreler beni. Çambaşı ve Perşembe en meşhur yaylalarım.
- Vona Koyu, Karadeniz kıyısında doğal limanım.

ORDU

- Yükseltisi en fazla illerden biriyim.
- Adımı efsanelere konu olan dağımdan almışım. Fırat Nehri'nin en önemli koludur Murat Nehri'm.
- Güneyimde Van Gölü, Doğuda Gürbulak Sınır Kapısı ile İran... Erzurum en geniş komşumdur benim.

AĞRI

AFYONKARAHİSAR

Uşak ve Kütahya'nın doğusunda; Isparta ve Konya'nın batısında yer almaktadır. Afyonkarahisar'ın doğusunda Konya, Isparta; batısında Uşak ve Kütahya vardır

KARS

Kars'ın göreceli konumu şu şekilde ifade edilir:

- Kuzeyinde Ardahan
- Batısında Erzurum
- Güneyinde Ağrı
- Doğusunda Ermenistan sınırı
- Yüksek platolar ve dağlık alanlar bulunur.
- Arpaçay ve Kars Çayı önemli su kaynaklarıdır.
- Tarihi Ani Harabeleri ile ünlüdür.

DOĞAL VE BEŞERİ ÇEVREMİZDEKİ DEĞİŞİM

Doğal Çevre	Beşerî Çevre
İnsan etkisi olmadan kendiliğinden oluşan unsurlara doğal çevre denir.	İnsanın doğal çevreyi kullanması ve değiştirmesiyle oluşan çevreye beşerî çevre denir.
Örneğin: ✓ Dağ, ✓ ova, ✓ plato, ✓ vadi, ✓ göl, akarsu, ✓ deniz, orman.	Beşerî unsurlar: ✓ Evler, apartmanlar, yollar ✓ Barajlar, köprüler, tüneller ✓ Sanayi tesisleri, fabrikalar ✓ Parklar, spor alanları, turistik mekânlar ✓ Havaalanı, liman ✓ Tarım alanları, maden ocakları
❖ Doğal çevre; insanların yaşam biçimini, ekonomik faaliyetlerini, yerleşme düzenini ve ulaşımını doğrudan etkiler.	❖ Beşerî çevre, insan ihtiyaçlarına göre şekillenir.

Doğal ve Beşerî Çevre Arasındaki İlişki

- ❖ İnsanlar doğal çevreden etkilenir, doğal çevreyi değiştirir ve yeni yaşam alanları oluşturur.

Örneğin::

- ✓ Akarsu üzerine baraj yapılır → enerji, sulama, balıkçılık gelişir.
- ✓ Dağlık yerlerde tüneller yapılır → ulaşım kolaylaşır.
- ✓ Verimli ovalarda tarım gelişir → nüfus yoğunlaşır.
- ✓ Turistik kıyılarda otel ve tatil merkezleri yapılır.
- ✓ Maden bulunan yerlerde sanayi ve yerleşme artar.

Çevremizdeki Değişim	Çevremizdeki Değişim Örnekleri
Zamanla doğal ve beşerî çevrede değişiklikler meydana gelir.	Bu örnekler doğal ve beşerî çevrenin sürekli değiştiğini gösterir.
Bu değişikliklerin nedenleri: ✓ Nüfus artışı ✓ Teknolojik gelişmeler ✓ Sanayi ve ulaşım faaliyetleri ✓ İhtiyaçların değişmesi ✓ İklim olayları ✓ Doğal afetler (sel, deprem, heyelan vb.)	✓ Kentlerde nüfus artmış, yeni evler yapılmış, şehir büyümüştür. ✓ Eskiden hayvanların otlatıldığı alanlar zamanla sanayi ve yerleşim alanına dönüşmüştür. ✓ Balıkçılık ve doğal kaynak kullanımı artmış, bu durum çevreyi olumsuz etkilemiştir. ✓ İnşaatlar çoğalmış, doğanın görünümü değişmiştir. Bingöl'de geçmişten günümüze doğal ve beşerî çevrede birçok değişiklik yaşanmıştır.

Yaşadığımız Çevredeki Değişimler (Bingöl İli)

Doğal Çevredeki Değişimler	Beşerî Çevredeki Değişimleri
✓ Ormanlık alanlarda azalma, bazı bölgelerde ağaçlandırma çalışmaları ✓ Çır Şelalesi ve Yüzen Ada çevresinde düzenlemeler ✓ Murat Nehri çevresinde su kaynaklarının kullanımındaki değişim ✓ İklim değişikliğine bağlı yağış düzeni farklılıkları	✓ Yeni konut alanları, toplu konut projeleri ✓ Yeni yollar, viyadükler, tüneller ✓ Baraj ve göletlerin yapılması ✓ Parklar, spor alanları, mesire yerleri ✓ Sağlık ve eğitim kurumlarının artması ✓ Ilıcalar bölgesinde turizm yatırımları ✓ Maden ocaklarının açılması

- ✚ Bu değişimler **nüfusu, ulaşımı, ekonomiyi ve günlük yaşamı** etkilemiştir.

Yerleşmelerin Oluşmasında Doğal Unsurların Etkisi	Bingöl'de yerleşmeler genellikle:
✓ Yerleşmeler genellikle şu doğal unsurlara göre şekillenir ✓ Su kaynaklarına yakınlık ✓ Uygun iklim ✓ Verimli topraklar ✓ Ulaşım güzergâhları ✓ Yeryüzü şekillerinin elverişliliği	✓ Vadi ve ova tabanlarına, ✓ Akarsulara yakın yerlere, ✓ Dağların eteklerine kurulmuştur.

Doğal ve Beşerî Çevrede Değişmeyen Unsurlar

Doğal olarak değişmeyen unsurlar:	Batman İli Örneği
✓ Dağların yeri ✓ Göller ✓ Akarsuların ana yatakları ✓ İklim tipinin genel özellikleri ✓ Beşerî olarak değişmeyen unsurlar: ✓ Tarihi eserler (kale, cami, türbe vb.) ✓ Bazı kutsal alanlar ✓ Eski yerleşim çekirdekleri	• Petrol rafinerisi • Baraj yapımı • Üniversite • Sanayi tesisleri • Ulaşım ağları ❖ Batman'ın büyümesinde beşerî faktörler çok etkili olmuştur: Bu örnek, doğal bir kaynağın (petrol) şehirleşme ve ekonomik gelişimi nasıl hızlandırdığını göstermektedir.

Doğal ve Beşerî Değişimin Sonuçları

Olumlu sonuçları	Olumsuz sonuçları
✓ Ekonomik gelişme ✓ Yeni iş alanları ✓ Ulaşım kolaylığı ✓ Turizm gelişimi	✓ Çevre kirliliği ✓ Orman ve yaşam alanlarının azalması ✓ Su kaynaklarının kirlenmesi ✓ Gürültü ve trafik ✓ Doğal güzelliklerin kaybı

Su Kaynakları, Bitki Örtüsü, Tarım Alanları Üzerindeki Değişimler

- ✓ Barajlar su rejimini değiştirir.
- ✓ Tarım alanları genişleyebilir veya daralabilir.
- ✓ Orman alanlarında artış veya azalma olabilir.

Doğal ve Beşerî Çevreyi Korumada Sorumluluklarımız

- ✓ Ağaçlandırma yapmak
- ✓ Su kaynaklarını korumak
- ✓ Çöp atmamak, geri dönüşüm yapmak
- ✓ Enerjiyi tasarruflu kullanmak
- ✓ Doğal alanlara zarar vermemek
- ✓ Tarihi yapılara sahip çıkmak

- ✚ Doğal çevre sürekli değişim hâlinindedir.
- ✚ İnsanlar doğal çevreyi kullanırken, bir yandan da onu değiştirmekte ve yeni beşerî çevreler oluşturmaktadır.
- ✚ Bu değişim, nüfusu, yerleşmeyi, ekonomiyi, ulaşımı ve yaşam biçimimizi doğrudan etkilemektedir.
- ✚ Doğal ve beşerî çevreyi tanımak, onu korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak hepimizin görevidir.

İLİMİZDE MEYDANA GELEBİLECEK AFETLER VE ETKİLERİ

Doğa Olayı – Risk – Afet

- Dünyada her gün rüzgâr, yağmur, kar, fırtına, deprem gibi birçok doğa olayı meydana gelir.
- Bu olaylar yaşamın devamı için gereklidir. Ancak şiddetleri arttığında ya da gerekli önlemler alınmadığında afete dönüşebilir.

Risk:

Bir olay gerçekleşmeden önce ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların tahmin edilmesidir.

Afet:

Bir olayın insanlar ve çevre üzerinde oluşturduğu can, mal ve çevre kayıplarının tümüdür.

Ülkemizde Görülen Doğal Afetler

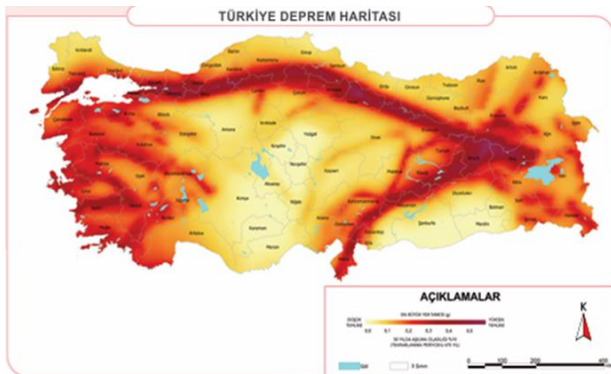
Deprem

- Yer kabuğundaki kırılmalar sonucu oluşan sarsıntılardır.
- Türkiye'nin büyük bölümü deprem kuşağında yer aldığı için en fazla can ve mal kaybına yol açan afet depremdir.

Risk: Fay hatları üzerine yerleşim, dayanıksız binalar

Afet: Binaların yıkılması, can ve mal kaybı, ulaşım ve iletişim sorunları

Sel

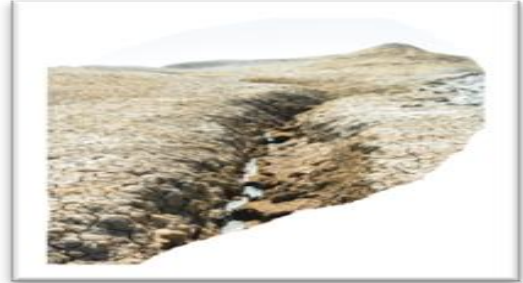

- Aşırı yağışlar veya karların hızlı erimesi sonucu oluşan düzensiz su taşkınlarıdır.

Risk: Aşırı yağış ve kar erimeleri

Afet: Yerleşim yerleri, tarım alanları ve altyapının zarar görmesi

Erozyon

- Toprağın verimli üst kısmının su ve rüzgâr etkisiyle taşınmasıdır.
- Bitki örtüsünün yok edilmesi erozyonu artırır.

Risk: Toprağın korunmaması

Afet: Tarım arazilerinin verimsizleşmesi

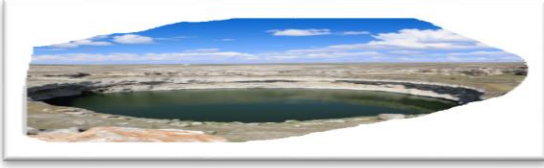
Çığ

- Dağlık ve eğimli yamaçlarda biriken kar kütlelerinin aşağı doğru kaymasıdır.

Risk: Eğimli alanlarda kontrolsüz hareket

Afet: Can kayıpları ve yerleşim alanlarının zarar görmesi

Obruk

- Yer altı sularının çekilmesi ve toprağın çökmesi sonucu oluşur.
- Doğal nedenlerin yanında aşırı sulama ve madencilik de etkilidir.

Risk: Yer altı sularının azalması

Afet: Tarım alanlarının zarar görmesi

Hortum

- Ani hava değişimleri sonucu oluşan şiddetli rüzgârlardır.

Risk: Ani ve güçlü hava hareketleri

Afet: Çatıların uçması, evlerin yıkılması

Heyelan (Toprak Kayması)

- Eğimli arazilerde aşırı yağış sonucu toprağın veya kayaların aşağıya kaymasıdır.

Risk: Eğimin ve yağışın fazla olması

Afet: Yerleşim yerlerinin ve yolların kapanması

Orman Yangını

- Doğal veya insan kaynaklı nedenlerle ormanların yanmasıdır.
- Sıcak ve kurak bölgelerde daha sık görülür.

Risk: Kuraklık ve dikkatsizlik

Afet: Canlıların zarar görmesi, bitki örtüsünün yok olması

Afetlerin Etkilerini Azaltmak İçin Kurumlar ve Kuruluşların Alabileceği Tedbirler

Kurumların Sorumlulukları	Afet Öncesinde
✓ Bakanlıklar	✓ Toplum bilinçlendirilmelidir
✓ Belediyeler	✓ Afet planları hazırlanmalıdır
✓ AFAD	✓ Tatbikatlar yapılmalıdır
✓ Sağlık, eğitim ve güvenlik kurumları	
✓ Sivil toplum kuruluşları	

Afet Sonrasında

- ✓ Arama kurtarma çalışmaları yapılmalıdır
- ✓ Barınma, sağlık ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmalıdır
- ✓ Salgın hastalıklara karşı önlem alınmalıdır

Afetlerin Etkilerini Azaltmak İçin Bireysel Olarak Alınabilecek Tedbirler

Afet Öncesinde	Afet Sırasında
✓ Afetler hakkında bilgi edinmeliyiz	✓ Panik yapmamalıyız
✓ Afet planı hazırlamalıyız	✓ Güvenli alanlara yönelmeliyiz

Afet Sonrasında

- ✓ Yetkililerin uyarılarını dikkate almalıyız
- ✓ Gereksiz iletişim kurmamalıyız

ÜLKEMİZE KOMŞU DEVLETLER

- Ülkeler, dünya üzerinde yalnız başına yaşayamaz.
- Her ülkenin siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurduğu komşuları vardır.
- Türkiye’de, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle hem Avrupa hem Asya ile bağlantı kurabilen bir ülkedir.
- Bu nedenle komşu devletlerle olan ilişkilerimiz hem tarih boyunca hem de günümüzde önem taşımaktadır.

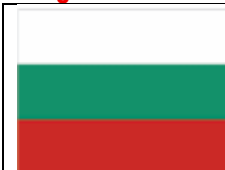
Komşu ülkelerimizi tanımak; onların

- yönetim şeklini,
 - kültürlerini,
 - başkentlerini,
 - para birimlerini
- öğrenmemize yardımcı olur.

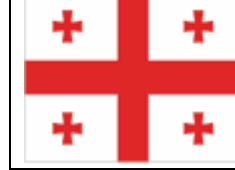
- Bu bilgiler ülkeler arası iş birliğini, barışı ve anlayışı güçlendirir.
- Bir devletin **bağımsızlık sembolleri** olan **bayrak**, **para birimi** ve **resmi dil**; komşu devletler tarafından da tanınır.
- Bu semboller o milletin varlığının göstergesidir.
- Bayrak ve diğer sembolere saygı, bir milletin bağımsızlığını koruması için önemlidir.

Türkiye’nin Kara Sınırı Olan Komşu Ülkeleri**Komşularımız****1.Yunanistan**

- **Başkent:** Atina
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Avro
- **Dili:** Yunanca

2.Bulgaristan

- **Başkent:** Sofya
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Leva
- **Dili:** Bulgarca

3.Gürcistan

- **Başkent:** Tiflis
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Lari
- **Dili:** Gürcüce

4.Ermenistan

- **Başkent:** Erivan
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Dram
- **Dili:** Ermenice

5.Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti(Azerbaycan)

- **Başkent:** Nahçıvan
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Manat
- **Dili:** Azerice

6.İran

- **Başkent:** Tahran
- **Yönetim Şekli:** İslam Cumhuriyeti
- **Para Birimi:** Riyal
- **Dili:** Farsça

7.İrak

- **Başkent:** Bağdat
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Dinar
- **Dili:** Arapça

Suriye

- **Başkent:** Şam
- **Yönetim Şekli:** Cumhuriyet
- **Para Birimi:** Suriye Lirası
- **Dili:** Arapça

- Bu semboller her ülkenin kimliğini oluşturur.

Türkiye’nin Bağımsızlık Sembolleri:

- **Bayrak:** Türk Bayrağı
- **Para Birimi:** Türk Lirası
- **Resmî Dil:** Türkçe
- **Başkent:** Ankara